

II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ MECMUALARINDAN BİRİ: TECELLÎ

Kadriye KAVAK*

Öz

Sürelî yayınların ilmî, edebî ve içtimaî açıdan değeri şüphesiz inkâr edilemez. 1910-1911 yıllarında yayımlanan Osmanlı mecmualarından biri olan Tecellî, kısa soluklu bir dergi olmasına rağmen siyasî, edebî, felsefî, tarihî, içtimaî, ahlâkî ve iktisadî içerikli olması yönünden büyük öneme sahiptir. Ayrıca II. Meşrutiyet dönemi edebiyatına dair bize önemli örnekler sunarak o dönemin edebiyatına ışık tutması yönüyle büyük önem arz eder.
Anahtar Kelimeler: Mecmua, Sürelî Yayın, Tecellî.

ONE OF THE PUBLICATION COLLECTION OF THE CONSTITUTION PERIOD II: TAJALLI (TRANSFIGURATION)

Abstract

The value of periodicals cannot be undeniable in terms of scientific, literary and social. Tajalli (Transfiguration), one of the Ottoman periodicals published in 1910-1911, is of great importance for being political, literary, philosophical, historical, social, moral and economic content, although it is a short-term magazine. Also it is of great importance in terms of shedding light on the literature, of Constitution Period II by providing us with important examples of the literature of that period.
Keywords: Book Collection, Periodical, Tajalli.

Giriş

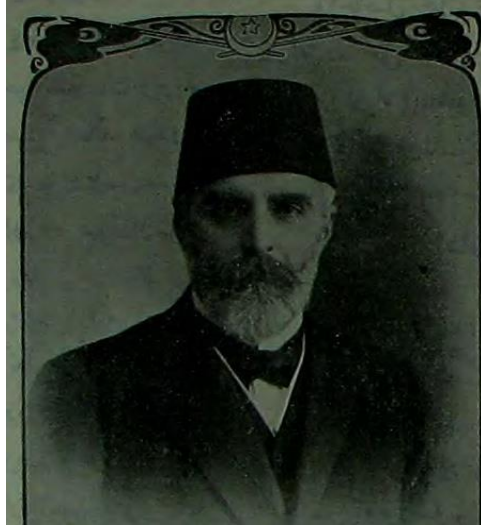
*Tecellî*¹ mecmuasının ilk sayısının yayımlanma tarihi 12 Aralık 1910 (Rumî 29 Teşrîn-i sanî 1326), son sayısının yayımlanma tarihi ise 20 Nisan 1911 (Rumî 7 Nisan 1327)' dir. On beş günde bir çıkarılan söz konusu mecmua toplam sekiz sayıdan oluşmaktadır. Bu sayıların ilk altısı 1910, yedi ve sekizinci sayısı ise 1911 yılında çıkarılmıştır.

Tecellî mecmuası 19x26 cm ölçüleriyle her sayı 16 sayfa olacak şekilde yayımlanmış, her sayının sayfa numarası birden başlayarak sıralanmış toplam 128 sayfadan oluşan bir dergidir. Derginin her sayısı için kapak hazırlanmış bir, yedi ve sekizinci sayıların kapak kısmı resimsizdir. Diğer sayıların kapaklarında çeşitli resimler yer almaktadır. Derginin iki, üç, dört ve beşinci sayılarında yer alan resimler kişi resimleri

* Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Mezunu, kadriyeciga@gmail.com, ORCID ID 0000-0003-0725-1331.

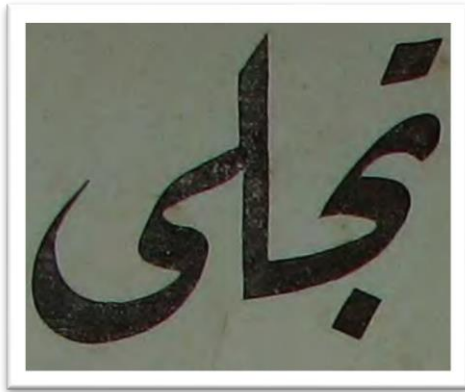
¹ <http://www.tufs.ac.jp/common/fs/asw/tur/htu/list2.html>

olup bu resimlerin altında onları tanıtan ifadeler yer alır. Örneğin dördüncü sayıda yer alan aşağıdaki resmin hemen alt kısmında “Meclis-i Mebûsân Reisi muhterem ve muktediri Ahmed Rıza Beg Efendi Hazretleri” şeklinde bir ifade yer almaktadır.

Altıncı sayıda ise bir manzara resmi bulunmaktadır. Hemen hemen her sayfada yer alan yazıların etrafında çeşitli resimler çizilmiştir. Bazı yazılar, etrafı süslemeli tablo içinde yazılmıştır.

Her sayının kapağında derginin başlık klişesi yer almaktadır. Söz konusu başlık klişesi bir ve beşinci sayıların kapağında etrafı süslemesiz olarak görülürken diğer sayıların kapağında aynı klişenin etrafının çiçekle süslenmiş olduğu görülür.

Şekil I

Şekil II

İlk sayının başlık klişesinin hemen altında “Siyâsî, edebî, felsefî, ictimâî, târihî, ahlâkî, iktisâdî, bî- taraf, sebatkâr Osmanlı mecmuasıdır.” şeklinde bir ibâre yer almaktadır. Bu ibârenin devamında “Mesul Müdür: Ahmed Vefik / Ser-muharrir: Süreyyâ / İdârehâne: Şehir emaneti karşusunda takîb-i umûr idaresi.” yazılarak mecmuanın sahibi, başyazarı ve yayımlandığı yer hakkında bilgiler içerir. Mecmuanın birinci cildinin kapak kısmında yer alan bu bilgilerden sonra sayfanın alt kısmında “İhtar” başlığı altında “Son sahifedeki ifadenin kâr u kârî’alarımız tarafından mütalaası mercûdur. Takîb-i umûr idârehânesine

devâirde işi bulunanlar bir kere uğramalıdır.” şeklinde ifade yer almaktadır. Aynı kapağın en alt kısmında ise “Rûşen Matbaası 1328” ibâresi yer alır. Buna göre derginin birinci sayısının Rûşen Matbaasında hicri tarih 1328’de basıldığı görülmektedir.

Derginin her sayısının son sayfasında bir bilmecenin bulunması ve bu bilmecenin cevabını vereceklere hediyeler verileceğinin duyurulması o dönemin yazın kültürüne ne kadar değer verildiğini göstermektedir.

Derginin İçeriği

Sayı 1: 29 Teşrîn-i sanî 1326/ 9 Kanûn-ı sanî 1910

A(saf) S(üreyya)	Tebrik ve Fikir ve Meslek	1-6
A(saf) S(üreyya)	Atî-i Mezheb (Makale)	6-9
Falih Rıfkı	Akşamlar (Şiir)	8
Falih Rıfkı	Sükût (Şiir)	8
Hayrullah Süleyman	Beyaz ve Siyah’dan Leke	9-10
Ebu’d-dündar	Ah Şu Mübarek Yurdun! (Şiir)	10
Tecellî	İzhâr-ı Tarihiye	10-11
Hayrullah Süleyman	İhtiyar Muallim	11-15
H. Avnî	İtalya Seyahati (Seyahatname)	15-16
Tecellî	Teşekkür	16
Tecellî	Bilmece	16

Sayı 2: 13 Kanûn-ı evvel 1326/ 23 Kanûn-ı evvel 1910

Tecellî	Bir Muallim (Resimli kişi tanıtımı)	1
A(saf) S(üreyya)	Îtizâr	2-4
Süleyman	Matbûât ve İntihât-ı Âhlak	4-6
H(ayrullah)	Hâmuş	6
Nâcî	Keman Çalarken (Şiir)	6
Tecellî	Reşâse-i Sünûhât	7
Bahaddin	Lastik Şerid	7
Hayrullah Süleyman	Sukût-ı Sefil	8-9
Hayrullah	Kameriyede	9
Hayri	Kalk Gezelim (Şiir)	10
Ebu’d-dündar	Hep Kafasına Kovsun (Şiir)	11
Süreyya Âsaf	Müstesna Bir Gecem!	12-13
Es’ad	Arşimed	13-14
Tecellî	Azîmet	15
Tecellî	Teşekkür	15

Tecellî	Tebrik	15
Tecellî	Yeni Bilmece	15
Tecellî	Bilmece Halli	15-16
Tecellî	Muhabere-i İlaniye (Duyuru)	16

Sayı 3: 1 Kanûn-ı sâni 1326/ 13 Kanûn-ı sâni 1910

Tecellî	Ziyâiddin Efendi (Resimli kişi tanıtımı)	1
Tecellî	Sene-yi Cedide-yi Hicriye 1329	2
Hayrullah Süleyman	Şuayib Öldü	4-5
Mehmet Rauf	İhtişam-ı Dena'it	5-8
Falih Rıfkı	Dere Kenarlarında (Şiir)	9
Falih Rıfkı	Kar Sahnelerinden (Şiir)	9
Tecellî	Haccac-ı Zâlim	10
Tecellî	İlk Söz	11
Fahri'n-nisa	Terbîye-yi İtfâl (makale)	11-13
Tecellî	Büyük Sözler	13
Tecellî	Tedkîk-i Âsâr	14
Tecellî	Şuradan, Buradan	14
Tecellî	Tuhfe (Tebrik)	14
Hayrullah Süleyman	İyi Bir Mukabele	14-15
F (alih) R (ıfkı)	Ümitsiz Yollar (Fransızcadan iktibâsla)	15
Falih Rıfkı	İzdivâcdan Önce	15-16
Tecellî	Dikkat (Haber)	16
H (ayrullah)	Açık Muhabere	16
Tecellî	Yeni Bilmece	16

Sayı 4: 19 Kanûn-ı sâni 1324 / 31 Kanûn-ı sâni 1911

Tecellî	Ahmet Rıza Beg (Resimli kişi tanıtımı)	1
Tecellî	Nazar-ı Dikkate (haber)	2
A(saf) S(üreyya)	İdâre-yi Âkvâm ve Mütecân Hükûmetler (makale)	2-4
Ferid-Hüseyyin	Ticaret Hakkında Mütâla'a	4-7
Memduh Macîd	Ye'islerim	7-8
Falih Rıfkı	Hayatın Yollarında (Şiir)	8
A (...) Rıfkı	Leyâl-i Vuslata Â'id Müşâfehât-ı Ğarâm (Tiyatro)	9-10
Hayrullah Süleyman	Meseretten Kedere	10-11
A (...) Mâlik	Evlâd (Şiir)	11

Mehmet Rıf'at	Kamere Hitâb (Şiir)	12
Ak Demir	Bir Rüya (Şiir)	12
Hüseyin Avni	Mekteb	13
N (...) H (...)	Tecellî Sermuharrirlerine	13
Nâdire	İtiyâdât-ı Sefîle	13-15
Tecellî	Şuradan Buradan	15-16
Tecellî	Üçüncü Nüshadaki Bilmecenin Hali	16
Tecellî	İkinci Nüshanın Bilmecesi	16
Tecellî	Yeni Bilmece	16
Tecellî	Hediyeleri	16
Tecellî	Tezihih ve İtizâr	16

Sayı 5: 7 Şubat 1326/ 20 Şubat 1911

Tecellî	(Resimli kişi tanıtımı)	1
Tecellî	İfade (kupon)	1
Hayrullah Süleyman	Bizde Eczacılık	2-4
H(ayrullah)	Tabâbet Hâdrayı Cerh	4
A(saf) S(üreyya)	Bilelim, Ki...	5-7
Memduh Necat	Zihla Karşı (Şiir)	7-8
A (...) Rıfkı	Sabahleyin (Şiir)	8
Asiye	Fener!	8-9
Falih Rıfkı	Akşamlar (Şiir)	9
M (ehmet) Rıf'at	Kaleme (Şiir)	9
Bir Türk	Bir Rüya (Şiir)	9-10
Naki'l-Cevad	Kuvve-yi Damağiyye/ Kuvve-yi Cismaniyye	10-12
H (ayrullah)	Tecellî	12
Ali Naci Hayrani	Bir Demet Leylak	12-15
Tecellî	Muhterem Abonelerimize	16
Tecellî	Nazar-ı Dikkate (Haber)	16
Tecellî	Yeni Bilmeceler ve Mühim Mükafatlar	16

Sayı 6: 21 Şubat 1326/ 6 Mart 1911

A(saf) S(üreyya)	İhtilâller Nasıl Teskin Olunur?!	2-3
Hayrullah Süleyman	Tenkitten İctima'ie	4-6
Falih Rıfkı	Mübarez'e İctimâ'ie	6-8
A(...) Rıfkı	Bahar ve Sen (Şiir)	9
Haluk Şahâbeddin	İştikâ-yı Ruh (Şiir)	9
Hasan Zeki	Terâne'i Mehtâp (Şiir)	9-10

Necip Sâfi	Yaşarken	10
(Yazar yok)	Burjeve Dair	11
Ferid	Aile Muhabbeti	12
Ferid	Kadını Pek Âlâ Anlatır	12-13
Tecellînin rumanı 2	Mabadden var	13-14
A (...) V (...)	Takib-i Envar İdarehanesi	14-15
Tecellî	Bilmece Hâli	15-16
Tecellî	Sûal	16

Sayı 7: Pençsembe 10 Mart 1327

Tecellî	Tebrîkât ve Beyânât	1
Ahmet Vefik	Siyâsât	2-3
A(saf) S(üreyya)	Medeniyet-i Hazıra	4-7
Ali Naci	Eylül Akşamları (Şiir)	5
Fehmi Razi	Kible-i Elhâm	6
Hasan Zeki	Mesâ (Şiir)	7
Falih Rıfki	Sev (şiir)	8
Hayrullah Süleyman	Kalbî Ezâlar	9-10
Süleyman Sırrî	Saçlar	10
Hamdi Nüşet	Vicdanî Ezâlar (Hatıra)	11-12
(Yazar yok)	Görünmez Tehlike ve Bizim Ahvâl İctima'imiz	12-16
Tecellî	Yeni Bilmece	16

Sayı 8: Pençsenbe 7 Nisan 1327

Tecellî	Bizde M'arif	1-3
Abdülhak Hamid	İbni Musa'dan bir sahife-i beri'a (Şiir)	1
....	Ne İstiyorsunuz?	3...
Zarîce Sûzân	Sadây-ı Ervâh	5
Mustafa Kemal	Aşk-ı Nevmîd (Şiir)	6
A (...) Rıfki	Akşam Terennümü (Şiir)	6
Süreyya	Fakat Nedir O Hakikat?..	7
Falih Rıfki	Hücrem (Şiir)	7
Neşehirli Kemal	M'aluliyet-i Ruhum (Şiir)	
İsmail Zühdi	Şekvayı Mukadderat (Şiir)	8
Halid	Çiçek	9
Hasan Zeki	Yuvanız (Şiir)	9
İsmail Hakkı	İşaret Çiçekleri	10
Süleyman Sırrı	Mabed-i Melâl	10

Hayrullah Süleyman	O Belde-i Ba'îd	11
Halim-zade	Hayatım	12
Ferih Niyazi	Teşkil-i Aile ve Teshîl-i İzdivâc	12-13
Bezmi Nusret	Hayrullah Beg Kardeşimize	14-15
(Yazar yok)	Endişe-i İstikbâl İle	15-16
Abdülhak Hayri	Bir Gecenin Sabahı	16

a. Edebî Yazılar

Siyasî, edebî, felsefî, tarihî, içtimaî, ahlâkî ve iktisadî gibi geniş konu yelpazesine sahip "Tecellî" dergisi incelendiğinde edebî yazıların azımsanmayacak derecede olduğu görüldü.

Tecellî'nin ilk sayısında "Tebrik" yazısından sonra yer alan "Ve Fikir Ve Meslek" başlıklı yazıda derginin yayımlanma sebepleri, II. Meşrutiyet döneminin dergi ve gazetelerinin yayımlanma politikasındaki eksiklikler üzerinde durulmuştur. Söz konusu yazıda *Tecellî*'nin yayım hayatına başladığı dönemi olabildiğince karamsar bir tablo olarak betimlemesi ve bu karamsarlığın içinden *Tecellî*'nin ismiyle müsemma bir şekilde 'ortaya çıkma'sı dikkat çekicidir. Söz konusu tasvir "Sisli ve buhranlı, bulutlu ve fırtınalı hüsranslar içinde bulunan Osmanlı matbuatında Tecellî meydan-ı intişara çıkıyor." şeklinde ifade edilmiştir.

Bu cümleden sonra mevcut dergi ve gazetelerin içeriği ve yayım politikaları hakkında eleştiri yapılmakta, dergi ve gazeteler âlem için irfan için hiçbir şey yapmamakla suçlanmaktadır. İfade şöyle: "Bizde her gazete mesleğini; siyasî, şahsî veyahut hezelî olmak üzere kabul etti... Hemen her muharrir kalemini siyaset ve şahsiyet için istimalden ictinab etmedi... Bu siyasî ve şahsî gazetelerin birer köşesinde zaman zaman cây-ı kabul bulan (!) ictimai, felsefî yazılar da o çerkâbe-i siyaset içinde yok oldu... Levs-i şahsiyet ile silindi, gitti... Her şeyden evvel muarife muhtaç olan memlekette, gazeteciler, muharrirler âlem için irfan için hiçbir şey yapmadılar... Her gazeteci derya-yı siyasetin umman-ı şahsiyetin ka'rniyasında çırpındıkça milletin ahval-ı ruhiyesinde tebeddül-i mevsuf böyle husûle geldi..." (s. 1-2) Derginin ilk yazısı "Düşünmeden yapılan teşkilat-ı ictimaiyye ne kadar mutantan ne kadar göz kamaştırıcı olursa olsun milletlerin ihtiyacat derecesine muvafık olmaz seviye-i ictimaisiyle münasebet bulunmazsa zarardan başka bir şey tahaddüs etmez..." şeklinde sona erer.

Birinci sayının dokuzuncu sayfasında **Beyaz ve Siyah'dan Leke** başlıklı bir yazı yer almaktadır. Başlığın hemen alt kısmında Fuad Şükrü ismi bulunmakta, yazının son kısmında ise Tophaneli Hayrullah Süleyman ismi yer almaktadır. Edebî bir yazı olan eser şu ifadeyle başlar: "Bu serin mehtabın iltimaat-ı sîmîniyle müstenîr eylül gicesinde bîçâre genç lezâ'iz-i hayâtiye-i tabîyyeyi inşirâh-bahş kılup levâh-ı rengîn istihkâr ile ..." Aynı sayının içinde Falih Rifkî'ya ait "Akşamlar" ve "Sükut" şiirleri yer almaktadır. Derginin diğer sayılarında dönemin şiir anlayışına paralel olarak şiirlerin sıkça yer aldığı görülür. Aynı sayının on beşinci sayfasında ise "İtalya Seyahati" adlı kısa bir seyahatname türü görülmektedir. Bu yazıda Osmanlı Devleti'nin II. Meşrutiyet dönemindeki durumu ile Avrupa ülkeleri karşılaştırılmış ve "Çalışmak sayesinde

memleketlerini şenlendirmiş, rahatlarını arttırmışlar, bizim ise o güzel memleketimiz yangın yeri gibi olmuş, yiyecek ekmeği güç bulacak bir hale gelmişiz...” şeklinde ifadelerle karşılaştırma,yazı boyunca devam etmiştir. Edebî yazılar diğer sayılarda daha da artarak devam etmiştir. Örneğin derginin yedinci sayısında hatıra türünde bir eser olan “Vicdanî Ezâlar” başlıklı yazı, yine aynı sayıda “Saçlar” başlıklı yazı dikkat çeken edebî içerikli yazılardır.

b. Felsefî ve Tarihî Yazılar

Söz konusu dergide doğrudan felsefe ve tarihle ilgili yazıların az olduğu görüldü. Ancak derginin özellikle siyasî ve ictimai yazılarında felsefî ve tarihî bilgilerin de yazılara dâhil edildiğini söyleyebiliriz. Derginin ikinci sayısının on üçüncü sayfasında yer alan “Arşimed” başlıklı yazı ise her ne kadar fennî ilimleri çağrıştırırsa da yazının içeriğinde felsefî ve tarihî bilgiler barındırdığını söyleyebiliriz. Yazının başında Arşimed’in yapmış olduğu keşifler anlatılırken bu keşiflerin dünya insanlarına ne derece faydalı olduğu da dile getirilmiştir. Yazı şöyle başlar: *“Cihan medeniyeti ihya, âlem-i insaniyete büyük hizmetler edenlerden ve (muvâzene-i mâ’iyât)’ı keşf eden Arşimed’dir. Yazının devamında Arşimed’in zihnini bulandıran bir sorunun cevabını “suyun kaldırma kuvvetini” hamamda olduğu bir sırada bulduğunu ve heyecandan çırılçiplak dışarı çıkıp suyun kaldırma kuvvetini bulduğunu haykırır. Dergide ise şöyle ifade edilmiştir: “Tacı su içinde ve haricinde tarttı ve saf mahlut ma’denin sıklet ve müvâzenelerini birbirine nisbet ederek az bir vakitte ve hamamda bulunduğu bir sırada halletti. Bu küçük muvafakiyeti kendisini pek çok sevindirmişti ki fart-ı süruruyla ne yaptığını bilmemiş ve hamamdan çırılçiplak çıkarak çarşılarda “Buldum, buldum!” diye bağırıyordu...”* Yazının devamı ise tarihi bilgilerle devam etmektedir. *“Arşimed kable’l-milad (216) tarihinde Romalıların dehşetli tecavüzlerine şîrâne mukâbele iden ve ancak adânın tekrar ve şiddetli surette devam eden muhacematından me’yûs, nevmîd ...”*

Dergide yer alan felsefî ve tarihî içerikli yazılardan biri de Asaf Süreyya tarafından kaleme alınan “İhtilaller Nasıl Teskin Olunur!” başlıklı yazıdır. İhtilallerin ve inkılapların halkı nasıl etkilediği üzerinde durulmuş, inkılaplardan sonra gelişen ihtilallerin halk üzerindeki olumsuz etkilerinin nasıl giderilebileceği hakkında bilgiler içeren bir yazıdır. Yazı şöyle başlar: *“Herhangi bir hükümetin tarih inkılabını tedkik edersek edelim görürüz ki her vatanda ba’de’l-inkılab birçok isyanlar birçok kıyاملar ihtilaller vukua gelmiştir... Bazı mütefekkirin ‘Bunlar; sürekli bir bahar yağmurunun son muvakkat serpintilerine teşbih edilebilir...”* Yazar ihtilallerin teskini için şu misali getirerek yazısına son vermektedir. *“Meselâbir fikr-i mahsus ile canlanan kıyاملar –eger o fikr-i mahsus muzır ise ashâbının asıl nâşirlerinin ortadan kaldırılması ile teskin olunmak lâzım gelirken telkinât hârici ile ikâ’ edilen iğtişâşâ ancak dâhilde tenvir-i efkâr ve hâricde ise tebdil-i siyâsetle itfâ olunmalıdır... ”*

c. Siyasî ve İctimai Yazılar

Derginin birinci sayısının altıncı sayfasından itibaren başlayan “Atî-i Mezheb” başlıklı yazı Asaf Süreyya tarafından kaleme alınmıştır. İctimâî, siyasî ve felsefî fikirleri barındıran yazı *“Tarih beşeriyeti müdakkik bir nazar, metin bir fikir ile tettebbu’ edersek görünüz ki dâ’ima maddeten, ma’nen harekette, faaliyette olan milletler, akvam daha çok mesud olmuştur...”* şeklinde paragrafla başlar. Kanunun rekabet etkisi altından

kurtulduğunu, İngiltere ve Almanya gibi iki ülkenin bile kendi aralarındaki rekabeti kanunla sağladıkları dile getirmektedir. Yazı şöyle devam etmektedir: *“Bugün kâinatta kanun rekabetin tesirinden kurtulmuş onun mevcudata tahammül edeceği ve za’ifden kendini kurtarabilmiş hiçbir şey tasavvur edilemez... Zira saha-i hayatta –hayır- âlem-i vücudda pek müthiş bî-emân bir kanun vardır: Za’ifler, kavîlerin müvâce-i vücudunda dâ’ima ve her halde mahkûm-ı fenadır.”* Yazıda siyasetteki inkılabın bir amaç değil alet olduğuna dikkat çekerek bu fikri benimsemiş milletlerin geliştiğini dile getirmiştir. *“Yani inkılab-ı siyasiye bir gazye değil alettir. Eğer buna nail olan milletler şekl-i idarenin bahşettiği müsaadat-ı mebceleden istifade etmeyi bilmezse hiçbir şey yapılmamış”* Söz konusu yazı ise *“bütün atî-i mezheb sa’y, ilm ve irfanındır!”* şeklinde biter.

Görüldüğü üzere dergide siyasî ve içtimaîye dair yazılar sıkça yer almaktadır. Derginin ikinci sayısında sayfa dörtte başlayan “İntihat-ı Ahlak”, üçüncü sayısında “Terbiye-i İtfâl”, dördüncü sayısında “Ticaret Hakkında Mütalaa”, “İdare-i Akvam ve Mütecan Hükümetler,” altıncı sayıda “Tenkitten İctimaîye” ve “Aile Muhabbeti” yedinci sayıda “Siyaset” ve “Medeniyet-i Hazıra” siyasî ve içtimaîye dair yazılardandır.

Sonuç

Mercek altına alınmamış birçok dergiden biri olan *Tecellî*, iki senelik ömrüne ve sekiz sayıdan oluşmasına rağmen yayınlandığı dönemin kültür ve sanatını yansıtan önemli metinler içermektedir. Geleceğe daha emin adımlar atabilmemiz için geçmişimizi iyi bilmemiz gerekir. Dergiler de geçmişe ışık tutan öncelikli kaynaklardır. Yayınlandıkları döneme dair birçok önemli noktalara, dergiler aracılığıyla ulaşılabilir. Dergilerin edebiyat sahasındaki yeri azımsanamayacak kadar büyüktür. Hâl böyle olunca kültür cevheri olan dergilerin ilk sıralara alınıp incelenmesi elzemlik teşkil etmektedir.

KAYNAKÇA

<http://www.tufs.ac.jp/common/fs/asw/tur/htu/list2.html>